

Ευαγγελία Λάππα

Το έτος 1974 επιτελέσθηκε ένα έγκλημα, μια αδικία που βαραίνει τον νου και την ψυχή όλων των Ελλήνων απανταχού της γης: η εισβολή των Τούρκων στην Ελληνικότατη Κύπρο μας.

Από τα πανάρχαια χρόνια, η Κύπρος υπήρξε Ελληνική, παρ' όλους τους κατακτητές που πέρασε, από τους Πέρσες, μέχρι και τους Τούρκους. Το 1878, με την συνθήκη του Βερολίνου, παραχωρήθηκε στους Άγγλους. Ωστόσο, οι Έλληνες της Κύπρου δεν έπαυσαν να ποθούν την απελευθέρωση και την Ένωση της Κύπρου με την μητέρα Ελλάδα. Γι' αυτό, την 1η Απριλίου 1955, εξεγέρθηκαν εναντίον των Άγγλων. Η κίνηση αυτή πραγματοποιήθηκε με την έγκριση του τότε πρωθυπουργού της Ελλάδος, στρατάρχου Αλέξανδρου Παπάγου και υπό την ηγεσία του Συνταγματάρχη Γεωργίου Γρίβα - Διγενή, αρχηγού της Εθνικής Οργάνωσης Κυπρίων Αγωνιστών (Ε.Ο.Κ.Α.).

Αίτημά τους, ήταν η Ένωση με την Ελλάδα. Τον Οκτώβριο του 1955, ο Αλέξανδρος Παπάγος, λόγω της στάσης του απέναντι στην Αγγλία[1], θα δολοφονηθεί[2] και θα αντικατασταθεί από τον φίλα προσκείμενό της, Κωνσταντίνο Καραμανλή[3]. Τα γεγονότα στην Κύπρο, όπως εξελίχθηκαν, έφεραν τους Άγγλους σε δυσμενή θέση, εμπρός στην διεθνή κοινότητα. Ουσιαστικά, κατέστησαν την Κύπρο ακυβέρνητη.

Ακόμα και ο Φιντέλ Κάστρο της Κούβας, γοητευμένος από τον αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α., είχε πει στον Γρίβα τα εξής: «Συνταγματάρχα, ο αγώνας σου με έχει γοητεύσει και μαζί χρησιμεύει ως παράδειγμα και για την ελευθερία της δικής μου πατρίδας. Τα θερμά μου συγχαρητήρια. Εύχομαι να βασιλεύσει επιτέλους στον κόσμο Δημοκρατία και Δικαιοσύνη".»[4] Τον αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α., όμως, τερμάτισαν τα πρωτόκολλα Ζυρίχης και Λονδίνου το 1959, βάσει των οποίων κατοχυρωνόταν η ανεξαρτησία της Κύπρου. Εγγυήτριες δυνάμεις της συνθήκης αυτής, τέθηκαν η Μεγάλη Βρετανία, η Ελλάδα, και η Τουρκία. Ωστόσο, ως όρος της ανεξαρτησίας της, ετέθη η απαγόρευση της Ενώσεώς της με την μητέρα Ελλάδα. Την διακυβέρνησή της ανέλαβε ως Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ο τότε Αρχιεπίσκοπος της Κύπρου Μακάριος ο Γ'.

Το 1964, ο τότε υπουργός Εθνικής Αμύνης της Ελλάδος, Πέτρος Γαρουφαλιάς, ανήσυχος για την ελλιπή στρατιωτική άμυνα της Κύπρου, απέστειλε μυστικά εκεί, μια δύναμη 7.328 ανδρών, (την λεγόμενη Ελληνική Μεραρχία), προς ενίσχυση της Εθνικής Φρουράς, εν αγνοία του τότε πρωθυπουργού της Ελλάδος, Γεωργίου Παπανδρέου[5].

Το 1965, διαδραματίστηκαν τα γεγονότα των Ιουλιανών, στην Αθήνα, που είχαν ως αποτέλεσμα την πτώση της κυβερνήσεως Παπανδρέου[6]. Πρωταγωνιστικό ρόλο σε αυτά είχε ο Ανδρέας Παπανδρέου, γιός του έως τότε πρωθυπουργού, που, με την κομμουνιστική στρατιωτική οργάνωση «Α.Σ.Π.Ι.Δ.Α.»[7], προσπάθησε να μετατρέψει τη χώρα σε λαϊκή δημοκρατία, δηλαδή να την καταστήσει δορυφόρο της Σοβιετικής Ενώσεως. Σύμφωνα με τον έγκριτο δημοσιογράφο, Αναστάσιο Κοντογιαννίδη, κρυφός καθοδηγητής της εν λόγω οργανώσεως ήταν ο γερμανοεβραϊκής καταγωγής, τότε, Αμερικανός διπλωμάτης, Χένρυ Κίσσινγκερ[8]. Αυτός που απεκάλυψε τη δράση της και συνέβαλε στην σύλληψη των μελών της, ήταν ο Γεώργιος Γρίβας - Διγενής[9].

Ακολούθησε περίοδος αναταραχής και πολιτικής αστάθειας. Η μία Κυβέρνηση διαδεχόταν την άλλη, σε μικρό χρονικό διάστημα, ενώ επικρατούσαν αναταραχές και αναρχία στους δρόμους. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την ανατροπή οποιαδήποτε προσπάθειας μιας Ελληνικής Κυβερνήσεως για Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα[10]. Αυτή την έκρυθμη κατάσταση τερμάτισε το στρατιωτικό κίνημα της 21ης Απριλίου 1967, με αρχηγό τον Συνταγματάρχη Γεώργιο Παπαδόπουλο. Μάλιστα, από την πρώτη ημέρα, η Κυβέρνηση που σχηματίστηκε, ανάμεσα στους στόχους της, περιελάμβανε και την επίτευξη της Ενώσεως της Κύπρου με την Ελλάδα.

Ο τότε Βασιλεύς των Ελλήνων, Κωνσταντίνος, όμως, με την έγκριση των Αμερικανών[11] και εν αγνοία της Ελληνικής Κυβερνήσεως, συνεννοήθηκε με τον Μακάριο και τον τότε, αυτοεξόριστο στο Παρίσι, Κωνσταντίνο Καραμανλή[12], να προκαλέσουν μια τεχνητή - δηλαδή μια σκόπιμη - κρίση στην Κύπρο, προκειμένου να φέρουν Ελλάδα και Τουρκία στα πρόθυρα του πολέμου και με αυτόν τον τρόπο, να ανατραπεί το στρατιωτικό καθεστώς[13]. Έτσι, στις 14 και 15 Νοεμβρίου 1967, διεξήχθη στην Κύπρο επιχείρηση εκκαθαρίσεως του τουρκοκυπριακού θυλάκου Κοφίνου - Αγίου Θεοδώρου, με την επωνυμία «Γρόνθος», υπό την ηγεσία του

στρατηγού Γεωργίου Γρίβα – Διγενή, ο οποίος είχε παντελή άγνοια για την εξυφαινόμενη συνομωσία[14]. Αυτό το συμβάν, είχε ως επακόλουθο την αντίδραση των Τούρκων, οι οποίοι, συνεπικουρούμενοι από τους Άγγλους[15], ζήτησαν την ανάκληση της Ελληνικής Μεραρχίας και του Στρατηγού Γρίβα από την Κύπρο. Ο τελευταίος επέστρεψε στην Αθήνα, κατόπιν αποφάσεως του Βασιλέως[16]. Σύμφωνα με τον ιστορικό και πολιτικό Σπυρίδωνα Μαρκεζίνη: «... την νύκτα της μεγάλης κρίσεως, ο Βασιλεύς ετηλεφώνησε στον Άγγλο Πρέσβυ Sir Michael Stewart και τον παρεκάλεσε να παρέμβει αμέσως, με την διαβεβαίωση ότι η Μεραρχία θα απεσύρετο»[17].

Από τις 17 μέχρι τις 26 Νοεμβρίου 1967, συνεκλήθησαν αλληπάλληλα Υπουργικά και Πολεμικά Συμβούλια και κυβερνητικές συσκέψεις, υπό την προεδρία του Βασιλέως, με θέμα το τουρκικό «τελεσίγραφο». Στις 19 Νοεμβρίου, ο Γεώργιος Παπαδόπουλος συνεκάλεσε το Επαναστατικό Συμβούλιο, όπου και αποφασίστηκε πόλεμος εναντίον της Τουρκίας. Σύμφωνα με τον Σπυρίδωνα Μαρκεζίνη, «ο Παπαδόπουλος διεμήνυσε ότι σε ενδεχόμενη πολεμική περιπέτεια, ο Βασιλεύς θα εκαλείτο να τεθεί επικεφαλής»[18].

Στις 23 Νοεμβρίου 1967, οι Η.Π.Α. απέστειλαν τον πρώην υφυπουργό Αμύνης Σάϋρους Βάνς στην Άγκυρα[19]. Στις 24 Νοεμβρίου, ο Βάνς επεσκέφθη την Αθήνα και ενημέρωσε τον τότε Υπουργό Εξωτερικών της Ελλάδος, Παναγιώτη Πιπινέλη, για τον «πυρετό πολέμου», που αντιμετώπισε στην Άγκυρα[20]. Το βράδυ πραγματοποιήθηκε σύσκεψη του μικρού υπουργικού συμβουλίου. Ο τότε Βασιλεύς προσπάθησε να πείσει για έναν έντιμο συμβιβασμό, τον οποίο όμως, απέκλεισε ο Γεώργιος Παπαδόπουλος[21]. Στις 26 Νοεμβρίου, όμως, η Ελληνική Κεντρική υπηρεσία Πληροφοριών (Κ.Υ.Π.) (σημερινή Ε.Υ.Π.), έδωσε την πληροφορία ότι η Τουρκία παραπλανούσε με απειλή εισβολής στην Κύπρο, ενώ πραγματικός στόχος της ήταν η κατάληψη τριών νήσων του Ανατολικού Αιγαίου και ο ταυτόχρονος αεροναυτικός αποκλεισμός της Κύπρου. Η επίτευξη των ανωτέρω σκοπών θα της επέτρεπε να επιβάλει τους όρους της στο Κυπριακό, από θέσεως ισχύος[22].

Ο δημοσιογράφος Αλέξης Παπαχελάς, βασισμένος στα αμερικανικά αρχεία, γράφει: «Η διαπραγμάτευση κορυφώθηκε στις 28 Νοεμβρίου, στην Αθήνα, όταν ο βασιλέας και ο Πιπινέλης έδωσαν την τελική τους απάντηση: Αποδέχονταν την απομάκρυνση (σ. σ. της μεραρχίας) εντός σαράντα πέντε ημερών. Ο ρόλος του Κωνσταντίνου στη λήψη αυτής της απόφασης ήταν κάτι παραπάνω από καθοριστικός. Ο Βανς έγραφε σε σημείωμα που συνέταξε για το Στέιτ Ντηπάρτμεντ μετά το τέλος της αποστολής του πως “πήγα στην Αθήνα για να πείσω τους Έλληνες να κάνουν αυτές τις μεγάλες και δύσκολες κινήσεις. Σε αυτό το ζήτημα, ο βασιλέας της Ελλάδος έπαιξε πολύ σημαντικό ρόλο”.»[23] Άλλωστε, ο ίδιος ο τότε Βασιλεύς το ομολογεί στην αυτοβιογραφία του[24]. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Γεώργιος Παπαδόπουλος απαίτησε και επέβαλε να παραμείνουν μυστικά στην Κύπρο όλοι οι αξιωματικοί, οι οποίοι ενετάχθησαν στην Εθνική Φρουρά[25]. Επίσης, παρέμεινε και ο βαρύς οπλισμός της Μεραρχίας, ο οποίος εξόπλισε την Εθνική Φρουρά, εκτός από τριάντα τέσσερα άρματα μάχης αμερικανικής προελεύσεως[26]. Ακόμη, διατηρήθηκαν πυρομαχικά και εφόδια, για αγώνα είκοσι ημερών[27]! Εν τέλει, έγινε εικονική απόσυρση της Μεραρχίας.

Βεβαίως, όμως, η Κύπρος δεν αφέθηκε ανοχύρωτη. Τον Φεβρουάριο του 1968, ως Πρωθυπουργός της Ελλάδος, ο Γεώργιος Παπαδόπουλος εγκαινίασε το επιτελικό σχέδιο Ελληνική Δύναμη Κύπρου (Ε.Λ.ΔΥ.Κ.)/3.1., που προέβλεπε συνεχείς μυστικές αποστολές Ελλαδιτών στρατευσίμων, στην Κύπρο, με ειδικότητες Καταδρομών, Διαβιβαστών και Τεθωρακισμένων, που στελέχωναν μονάδες της Εθνικής Φρουράς, με πλαστά κυπριακά διαβατήρια[28].

Μέχρι τις 18 Σεπτεμβρίου 1972, χάρη σε ενέργειες της Ελληνικής Κυβερνήσεως, η Εθνική Φρουρά κάλυπτε με ασκήσεις όλους τους χώρους πιθανής τουρκικής αποβάσεως. Όσον αφορά τους στόχους της τότε Ελληνικής Κυβερνήσεως, χαρακτηριστική είναι η επίσημη Έκθεση του Αρχηγείου Ενόπλων Δυνάμεων της Ελλάδος, με ημερομηνία 26 Ιουλίου 1972, στην οποία γράφεται: «Η Ελλάς έχει καθορίσει ως σκοπόν την Ένωσιν, προσπαθούσα διά πολιτικών καί διπλωματικών ενεργειών να κερδίσει χρόνον, ίνα δυνηθεί εις το εγγύς μέλλον να αντιμετωπίσει την Τουρκίαν δυναμικώς, εφ' όσον η τελευταία αυτή δεν θα συμφωνήσει εις την Ένωσιν ή εις μίαν λογικήν και δικαίαν λύσιν»[29].

Για την επίτευξη του ανωτέρω στόχου, σύμφωνα με τον αριστερό ιστορικό Σόλωνα Γρηγοριάδη, «έγιναν παραγγελίες πολεμικού υλικού που χρηματοδοτήθηκαν από τον δημόσιο προϋπολογισμό, ύψους 3 δισεκατομμυρίων δολλαρίων ΗΠΑ περίπου.»[30] Οι κυριότερες από τις παραγγελίες αυτές ήσαν:

4 υποβρύχια γερμανικής κατασκευής,
8 πυραυλάκατοι γαλλικής κατασκευής,
36 αεροπλάνα μαχητικά «Φάντομ 4» αμερικανικής κατασκευής,
200 μέσα άρματα μάχης AMX – 30 γαλλικής κατασκευής,
40 αεροπλάνα μαχητικά «Μιράζ 3/F – 1», γαλλικής κατασκευής,
60 αεροπλάνα μαχητικά – βομβαρδιστικά «Α – 7D/Κορσαίρ» και 18 μεταφορικά αεροπλάνα «C – 130» αμερικανικής κατασκευής.[31]

Τα περισσότερα από αυτά τα οπλικά συστήματα, υπηρετούν, ακόμα και σήμερα, τις Ένοπλες Δυνάμεις μας.

Στις 22 Οκτωβρίου 1973, το Αρχηγείο των Ενόπλων Δυνάμεων συνέταξε ένα Σχέδιο Αμύνης Κύπρου (Σ.Α.Κ.), με την κωδική ονομασία «ΑΦΡΟΔΙΤΗ '73»[32]. Αυτό προέβλεπε, σε περίπτωση τουρκικής εισβολής, την αποστολή ενός Υποβρυχίου τύπου 209 και δύο Πυραυλακάτων, που θα έπλητταν από θαλάσσης τον τουρκικό αποβατικό στόλο, ενώ μία μοίρα τεσσάρων Φάντομ εφορμούσα από την Κρήτη, θα τον έπληττε από αέρος. Το Σ.Α.Κ. ΑΦΡΟΔΙΤΗ '73, ενεκρίθη στο Συμβούλιο Εθνικής Ασφαλείας της 30ης Οκτωβρίου 1973[33].

Την περίοδο 1973 – 1974, η Ελλάδα διέθετε για πρώτη φορά, πλέον, τη στρατιωτική ισχύ, για να κηρύξει την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα και να αντιμετωπίσει επιτυχώς μία ευρύτερη Ελληνοτουρκική σύρραξη.

Παράλληλα, η Ελληνική Κυβέρνηση, είχε, ως τότε, αποκρούσει τις προτάσεις Άγγλων, Τούρκων και Αμερικανών, για Διχοτόμηση και Ομοσπονδοποίηση της Κύπρου. Συγκεκριμένα, στις 23 Σεπτεμβρίου 1971, απέρριψε πρόταση

ομοσπονδοποιήσεως της Κύπρου, στον τότε Βρετανό υπουργό Εξωτερικών, Μπρίμλο[34]. Στις 21 Δεκεμβρίου 1971, απέρριψε πρόταση ομοσπονδοποιήσεως της Κύπρου του απεσταλμένου της Τουρκικής κυβερνήσεως και πρώην πρωθυπουργού της Τουρκίας, Ισμέτ Ινονού[35]. Τον Μάιο του 1973, ο Γεώργιος Παπαδόπουλος απέρριψε πρόταση των Αμερικανών, για διχοτόμηση της Κύπρου, λέγοντάς τους: «Όσο κάθομαι εγώ σε αυτήν την καρέκλα, η Κύπρος θα παραμείνη ενιαία και αδιαίρετος.»[36]

Εδώ αξίζει να ανοίξουμε μια παρένθεση: σύμφωνα με τον έγκριτο δημοσιογράφο και εκδότη της Εγκυκλοπαίδειας του «Ηλίου», Ιωάννη Πασσά, τον Αύγουστο του 1972, ο τότε Πρόεδρος των Η.Π.Α. Ρίτσαρντ Νίξον, μαζί με τον τότε Υπουργό Εξωτερικών των Η.Π.Α., Χένρυ Κίσσινγκερ, είχαν συναντηθεί με τον τότε Πρόεδρο της Σοβιετικής Ενώσεως, Μπρέζνιεφ, στην Μόσχα. Εκεί σχεδίασαν από κοινού, μεταξύ άλλων, να παραχωρήσουν στην Τουρκία την Κύπρο και τα μισά νησιά του Αιγαίου, με απώτατο σκοπό, να τα δώσουν, εν τέλει, μαζί με την Κρήτη στο Ισραήλ[37]. Όλα αυτά τα σχέδια ήταν εν γνώσει της τότε Ελληνικής Κυβερνήσεως, η οποία ήταν καθέτως αντίθετη με αυτά[38].

Τον Οκτώβριο του 1973, οι σχέσεις των Αμερικανών με την Ελλάδα ψυχράνθηκαν ακόμα περισσότερο[39], λόγω της άρνησης της τελευταίας, να τους παραχωρήσει τις αεροπορικές βάσεις, προκειμένου να βοηθήσουν το Ισραήλ, να κάνει πόλεμο με τις Αραβικές χώρες (τον λεγόμενο πόλεμο του Γιομ Κιπούρ)[40].

Σύμφωνα με μαρτυρία του πρώην πρεσβευτή Σπύρου Τετενέ στον τότε πρεσβευτή της Ελλάδος στην Αίγυπτο, Αντώνιο Κοραντή, τον Νοέμβριο του 1973, στην Σύνοδο του Συμβουλίου των Υπουργών Εξωτερικών του ΝΑΤΟ, ο Χένρυ Κίσσινγκερ «επλησίασε τον Έλληνα ομόλογό του και κινώντας απειλητικά τον αντίχειρα του είπε υψηλόφωνα: “Αυτό που κάνετε με τα αμερικανικά αεροπλάνα θα το πληρώσετε πολύ ακριβά”»[41]. Έτσι, στις 25 Νοεμβρίου 1973, ο Γεώργιος Παπαδόπουλος ανετράπη από τον Ελληνοεβραίο, εξ Ιωαννίνων, Ταξίαρχο Δημήτριο Ιωαννίδη, ο οποίος ήταν σε επαφή με τα κλιμάκια της C.I.A. και της ισραηλινής μυστικής υπηρεσίας, Mossad[42], μέσω του συζύγου της αδερφής του, Δέσποινας, του Εβραίου γιατρού και πράκτορα της Mossad, Ζακ Αλαζράκη[43].

Στις 27 Ιανουαρίου 1974, απεβίωσε ο Γεώργιος Γρίβας – Διγενής στο κρησφύγετό του στην Λεμεσό. Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι, τον Αύγουστο του 1973, οι Τούρκοι είχαν δώσει στους Βρετανούς την πληροφορία ότι ο Γρίβας θα πέθαινε σε έξι μήνες[44].

Τον Μάιο του 1974, πραγματοποιήθηκε μια μυστική συνάντηση στην οικία του εκδότου της εφημερίδας «Ελευθερία» και δημοσιογράφου, Πάνου Κόκκα, στο προάστιο Μάρνη των Παρισίων, όπου παρευρέθηκαν ο Κωνσταντίνος Καραμανλής, ο Χένρυ Κίσσινγκερ και ο τότε Πρωθυπουργός της Τουρκίας Ετσεβίτ[45]. Εκεί αποφασίστηκε η πρόκληση τεχνητής κρίσεως στην Κύπρο, η οποία θα είχε ως επακόλουθο την διχοτόμηση της νήσου, την ανατροπή του καθεστώτος της 25ης Νοεμβρίου[46] και την επάνοδο των παλαιοπολιτικών στην Ελλάδα. Σε αυτό το σχέδιο ήταν μνημένος ο Μακάριος από τον διπλωμάτη Χρήστο Βωβίδη[47].

Στις 2 Ιουλίου 1974, ξεκίνησε η τεχνητή κρίση: Εστάλη μια επιστολή – τελεσίγραφο στον τοποθετημένο από τον Ιωαννίδη, Πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας, Φαίδωνα Γκιζίκη, από τον Μακάριο[48], ο οποίος ζητούσε την απόσυρση όλων των Ελλαδιτών αξιωματικών από την Εθνική Φρουρά[49]. Στις 15 Ιουλίου, ως αποτέλεσμα-αντίδραση της ενέργειας της παραπάνω επιστολής, ο Γκιζίκης[50], παρακινούμενος από τον Ταξίαρχο Δημήτριο Ιωαννίδη[51] και τον τότε Αρχηγό Ενόπλων Δυνάμεων Γρηγόριο Μπονάνο, διενέργησε πραξικόπημα εναντίον του Μακαρίου, μέσω της Εθνικής Φρουράς[52]. Ο Μακάριος, όμως, όντας άριστα πληροφορημένος από πριν για το γεγονός αυτό[53], υπό μυστηριώδεις συνθήκες, φυγαδεύτηκε στην Πάφο[54] και από εκεί στην Βρετανία. Στις 19 Ιουλίου, ο Μακάριος, όντας σε συμφωνία με τον τότε Πρωθυπουργό της Βρετανίας Χάρολντ Ουίλσον[55], στην ομιλία του στον Ο.Η.Ε. (Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών) απεκάλεσε την Ελλάδα επτά φορές ως «εισβολέα», δίνοντας, έτσι, την «έννομη» δικαιολογία στην Τουρκία, όπως διατείνεται η ίδια μέχρι και σήμερα, να επέμβει στρατιωτικώς στην Κύπρο, ως εγγυήτρια δύναμη[56].

Στις 20 Ιουλίου 1974, παρ' όλη την έντονη αγγλική στρατιωτική παρουσία γύρω από την Κύπρο[57], τουρκική νηοπομπή παρεβίασε τα χωρικά ύδατα της νήσου, στην οποία εκηρύχθη γενική επιστράτευση. Οι Τούρκοι, με αυτό τον τρόπο ξεκίνησαν την πρώτη φάση της εισβολής τους στην Κύπρο, που είχε την κωδική ονομασία «Αττίλας». Βεβαίως, το όνομα που διάλεξαν δεν είναι καθόλου τυχαίο, καθώς φανερώνει την βαρβαρική καταγωγή και το αιματηρό παρελθόν τους. Σύμφωνα με νεότερα αποχαρακτηρισμένα άκρως απόρρητα αμερικανικά έγγραφα, η Σοβιετική Ένωση, η οποία είχε άριστες σχέσεις με τον Μακάριο, είχε δώσει την συγκατάθεσή της για την εισβολή[58]. Πρόσφατα αποχαρακτηρισμένα ελληνικά έγγραφα, αποκαλύπτουν ότι παρ' όλα τα αγωνιώδη και ακριβή για την κατάσταση που επικρατούσε, σήματα της Κ.Υ.Π., η τότε Ελληνική Ηγεσία παρέμεινε αδρανής[59]. Επίσης, η Κύπρια ιστορική ερευνήτρια Φανούλα Αργυρού, βασισμένη σε αμερικανικά αρχεία, γράφει: «Ο (σ.σ. τότε Υπουργός Εθνικής Αμύνης των ΗΠΑ Τζόζεφ) Σίσκο, με την επιστροφή του από την Άγκυρα στην Αθήνα, μαζί με τον Αμερικανό Πρέσβη στην Αθήνα, Χένρυ Τάσκα, πήγαν στο Ελληνικό Υπ. Άμυνας, όπου παρευρέθηκαν σε συνέδρια Συμβουλίου Πολέμου και έδωσαν αυστηρές προειδοποιήσεις εναντίον οποιασδήποτε ενέργειας, προσπαθώντας να συγκρατήσουν (όπως έκανε και ο Βρετανός Πρέσβης στην Αθήνα, Σερ Ρόπιν Χούπερ) τη χουντική κυβέρνηση από το να αντιδράσει στην τουρκική εισβολή»[60]. Σύμφωνα με μαρτυρία του τότε Αρχηγού Ναυτικού της Ελλάδος, Πέτρου Αραπάκη[61] στον δημοσιογράφο Αλέξη Παπαχελά, «Ο Σίσκο έλεγε “Αποφύγετε να κάνετε πόλεμο”. Προσπαθούσε να πείσει τον Μπονάνο και τον Ιωαννίδη “Μην κάνετε οτιδήποτε, δώστε μου χρόνο να πείσω τους Τούρκους να υποχωρήσουν”... Έξαλλος ο Ιωαννίδης πετάχτηκε έξω κάποια στιγμή και του λέει: “Μας εξαπατήσατε, θα κηρύξουμε πόλεμο” ...»[62]. Ο ίδιος ο Ιωαννίδης έλεγε αργότερα: «Εκείνη την στιγμή τους είπα (σ.σ. στους Αμερικανούς) ότι με μέσα ήμουν έτοιμος και αποφασισμένος για όλα, ακόμη και για γενικό ελληνοτουρκικό πόλεμο μεγάλης κλίμακος, έστω για ολίγες ημέρες, πριν επέμβουν οι κοινοί σύμμαχοι.»[63]

Παράλληλα, διετάχθη η επιστροφή στην Κύπρο του αρματαγωγού ΛΕΣΒΟΣ L-172, με τους απολυόμενους οπλίτες της ΕΛ.ΔΥ.Κ., οι οποίοι απεβιβάσθησαν στην Πάφο. Με

δική του πρωτοβουλία, ο κυβερνήτης του αρματαγωγού Ελευθέριος Χανδρινός άνοιξε πυρ με τα πυροβόλα του σκάφους του, κατά της τουρκοκυπριακής οργάνωσης Τ.Μ.Τ.[64] (Τουρκική Αντιστασιακή Οργάνωση) στην θέση Μούταλος Πάφου, ρίχνοντας περίπου 900 βλήματα. Αμέσως μετά αναχώρησε. Αποτέλεσμα της συνολικής ενέργειάς του αυτής, ήταν να προκληθεί σύγχυση στον εχθρό, ο οποίος βύθισε τα δικά του αντιτορπιλικά και η πόλη της Πάφου να παραμείνει ελεύθερη.

Στις 21 Ιουλίου 1974, στην Ελλάδα, συνεκλήθη Πολεμικό Συμβούλιο του καθεστώτος, όπου ο τότε Πρωθυπουργός της Ελλάδος, Αδαμάντιος Ανδρουτσόπουλος έδωσε εντολή στην ηγεσία των Ενόπλων Δυνάμεων για προσβολή του τουρκικού στόλου με δύο Υποβρύχια και έξι Phantoms την επομένη ημέρα. Παράλληλα, αποφασίσθηκε η επιχείρηση «ΝΙΚΗ», δηλαδή η μεταφορά της Α΄ Μοίρας Καταδρομών με δεκαπέντε μεταγωγικά πολεμικά αεροσκάφη NORATLAS στην Κύπρο, για την άμυνα του Αεροδρομίου της Λευκωσίας, το οποίο οι Τούρκοι έβαλαν με όλμους. Τα ξημερώματα της επόμενης, τα Ελληνικά αεροσκάφη κατέφθασαν στην Κύπρο, αλλά, δυστυχώς, το ένα από αυτά κατερρίφθη και άλλα δύο καταστράφηκαν από αντιαεροπορικά της Εθνικής Φρουράς, η οποία τα εξέλαβε για εχθρικά, με αποτέλεσμα να φονευθούν άδικα 29 καταδρομείς και το πλήρωμα του αεροσκάφους. Όσοι κατόρθωσαν να σωθούν, ενίσχυσαν την Εθνική Φρουρά. Ακολούθησε συμπλοκή με τους Τούρκους, οι οποίοι υποχώρησαν 200 μέτρα μακριά από τις Ελληνικές θέσεις. Χαρακτηριστικό είναι ότι υπέρ των Τούρκων έλαβαν μέρος Καναδοί και Σουηδοί Κυανόκρανοι στρατιώτες του Ο.Η.Ε., οι οποίοι έβαλλαν εναντίον των Ελληνικών δυνάμεων. Η μάχη έληξε με νίκη των Ελλήνων και οι Τούρκοι, με τους συμμάχους τους, αναγκάστηκαν να υποχωρήσουν.

Κατόπιν εντολής των Η.Π.Α., όμως, ο τότε αρχηγός της Ελληνικής Αεροπορίας Αλέξανδρος Παπανικολάου δεν έδωσε διαταγή να απογειωθούν τα αεροπλάνα Phantoms και ο τότε Αρχηγός Ναυτικού της Ελλάδος, Πέτρος Αραπάκης, έδωσε διαταγή στα υποβρύχια ΓΛΑΥΚΟΣ και ΝΗΡΕΥΣ, τα οποία βρίσκονταν μεταξύ της Ρόδου και της Κύπρου, καθώς και το οχηματαγωγό «Ρέθυμνο», να επιστρέψουν στην Ρόδο[65].

Αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι Τούρκοι να αποβιβάσουν και άλλες δυνάμεις στην Κύπρο. Στις 23 Ιουλίου 1974, παρά την αντίσταση του διοικητού της 33ης Μοίρας Καταδρομών Λοχαγού Νικολάου Κατούντα, ο οποίος έπεσε ηρωικά μαχόμενος, και του διοικητή του 251ου Τάγματος Πεζικού, Αντισυνταγματάρχη Παύλου Κουρούπη, ο οποίος είναι μέχρι και σήμερα, αγνοούμενος, η Κυρήνεια κατελήφθη από τους Τούρκους.

Στους δρόμους της πόλης, σκόρπιοι και αποκομμένοι Εθνοφρουροί αντάλλασαν πυροβολισμούς με τους εισβολείς, αλλά οι Τούρκοι γρήγορα επικράτησαν και ως αντίποινα για την αντίσταση των υπερασπιστών, εκτελούσαν, επί τόπου, όποιον στρατιώτη παραδιδόταν[66]! Ακολούθως, διέπραξαν κτηνώδεις πράξεις, απέναντι στον άμαχο πληθυσμό, ακόμα και απέναντι σε αυτούς που είχαν τεθεί υπό την προστασία του Ο.Η.Ε.[67], ενώ ξεσπούσαν το μίσος και την εκδίκησή τους πάνω στους αμάχους και στους τραυματίες Εθνοφρουρούς[68]. Στο στάδιο «Πράξανδρος» και στο τουριστικό περίπτερο της πόλης, συνέτριψαν και την

τελευταία αντίσταση των Εθνοφρουρών[69], πολλοί από τους οποίους αιχμαλωτίστηκαν και είτε απεστάλησαν στην Τουρκία, είτε εκτελέστηκαν και θάφθηκαν μαζικά, σε δύο μεγάλους λάκκους[70]. Αρκετοί κάτοικοι της πόλης, κυρίως υπερήλικες, που δεν πρόλαβαν να εγκαταλείψουν την πόλη, εκτελέστηκαν εν ψυχρώ από τους Τούρκους[71], οι οποίοι στόχευαν και φόνευαν αδιακρίτως, χωρίς διαχωρισμό στρατιωτών και αμάχων[72]. Παράλληλα, οι τουρκικές δυνάμεις προωθήθηκαν μεταξύ της ΕΛ.ΔΥ.Κ. και του βορείου άκρου του Αεροδρομίου και κατέλαβαν τα χωριά Τριμίθι και Κάρμι στις υπώρειες του Πενταδακτύλου, εκτελώντας αιχμαλώτους και αμάχους. Έπειτα, κατέλαβαν το Μπουλαβέντο Πενταδακτύλου, αφού πρώτα περικύκλωσαν την 181η Μοίρα Πεδινού Πυροβολικού, της οποίας ο διοικητής Αντισυνταγματάρχης Στυλιανός Καλμπουρτζής έπεσε ηρωικά μαχόμενος.

Εν τω μεταξύ, στην Ελλάδα, ο Φαίδων Γκιζίκης και οι Αρχηγοί των Ενόπλων Δυνάμεων κατήργησαν τον Ιωαννίδη, με σκοπό να καλέσουν τους λεγόμενους παλαιούς πολιτικούς. Ο Ιωαννίδης δεν αντέδρασε καθόλου και εξαφανίστηκε[73]. Επακολούθησαν διαβουλεύσεις με τους παλαιούς πολιτικούς και, χάρη στον παρασκηνιακό ρόλο των Αμερικανών[74] και άλλων παραγόντων[75], ο Κωνσταντίνος Καραμανλής επέστρεψε στην Ελλάδα από το Παρίσι και ορκίστηκε Πρωθυπουργός στις 4 τα ξημερώματα της 24ης Ιουλίου 1974. Τότε, οι Τούρκοι κατείχαν στην Κύπρο, την πόλη της Κυρηνείας και ορισμένα σημεία ανατολικά της, στην περιοχή Αγίου Γεωργίου, που είχε αποτελέσει και το αρχικό προγεφύρωμα της εισβολής τους. Δηλαδή είχαν καταλάβει μόνον ένα βορειοδυτικό τμήμα της Κύπρου. Οι ηρωικές μάχες της Εθνικής Φρουράς και της ΕΛ.ΔΥ.Κ., είχαν εξασφαλίσει τον έλεγχο του Πενταδακτύλου, την αποτροπή διευρύνσεως του μικρού προγεφυρώματος και την εξάλειψη σχεδόν όλων των τουρκοκυπριακών «θυλάκων».

Στις 25 Ιουλίου 1974, ενώ είχε συμφωνηθεί κατάπαυση του πυρός μεταξύ των αντιμαχόμενων στην Κύπρο, οι Τούρκοι την παραβίασαν και απεβίβασαν δυνάμεις, χωρίς καμία αντίδραση της Ελλάδος. Μέσα στις επόμενες ημέρες, επέκτειναν σταδιακά την κατοχή της νήσου από το 4% στο 12%. Στις 8 Αυγούστου 1974, παρά τις ηρωικές μάχες της ΕΛ.ΔΥ.Κ. και της Εθνικής Φρουράς, οι Τούρκοι προωθήθηκαν στην λεγόμενη «πράσινη γραμμή», που, μέχρι σήμερα, χωρίζει την ελεύθερη Κύπρο από τα Κατεχόμενα.

Στις 14 Αυγούστου 1974, η Τουρκία εξαπέλυσε φανερά δεύτερη εισβολή στην Κύπρο. 800 Έλληνες και Μαρωνίτες εγκλωβίστηκαν στην Χερσόνησο της Καρπασίας[76]. Στις 15 Αυγούστου, οι Τούρκοι, χάρη στην συνδρομή των Άγγλων, περικύκλωσαν την Εθνική Φρουρά και κατέλαβαν την Αμμόχωστο[77]. Στην Λευκωσία, οι Τούρκοι δεν κατόρθωσαν να προχωρήσουν, ενώ στο στρατόπεδο της ΕΛ.ΔΥ.Κ. υπέστησαν σημαντικές απώλειες. Την Δυτική Λευκωσία την υπερασπίστηκε ηρωικά το 336 Τάγμα Εφόδου της Αμμοχώστου με διοικητή τον Ελλαδίτη Ταγματάρχη Πεζικού Δημήτριο Αλευρομάγειρο, συνεπικουρούμενο από τον 1/211 Τάγμα Πεζικού, το οποίο κράτησε τους Τούρκους στα όρια της «πράσινης γραμμής»[78]. Μάλιστα, πολεμώντας ηρωικά για τρεις ημέρες, κατόρθωσαν να σώσουν από την καταστροφή και τα «Φυλακισμένα Μνήματα», όπου βρίσκονταν και

βρίσκονται ακόμα οι τάφοι των ηρώων της Ε.Ο.Κ.Α.

Στην Ελλάδα, συνεκλήθη Πολεμικό Συμβούλιο, στο οποίο αποφασίστηκε η μη αντίδραση της Ελληνικής ηγεσίας απέναντι στην Τουρκική εισβολή, καθώς ο Καραμανλής δήλωσε ότι «Η Κύπρος κείται μακράν», με δικαιολογία ότι η Ελλάδα ήτο αδύναμη να βοηθήσει την Κύπρο. Αυτό, όμως, αποτελούσε πρόφαση καθώς, από την περίοδο 1968 - 1973, είχε επιτευχθεί αεροναυτική υπεροπλία της Ελλάδος στο Αιγαίο και την Κύπρο. Δεν ήταν, λοιπόν, μακριά η Κύπρος για τα υπερσύγχρονα PHANTOMS, τις Πυραυλακάτους και τα Υποβρύχια που μόλις είχαν παραληφθεί, όταν κατά την Αρχαιότητα και συγκεκριμένα το 450 π. Χ. ήταν κοντά για τις Τριήρεις του Κίμωνος που έφθασε τη Μεγαλόνησο, για να πολεμήσει εναντίον των Περσών.

Μέχρι τις 20 Αυγούστου 1974, η Τουρκία είχε καταλάβει το 38% του εδάφους της Κύπρου, με αποτέλεσμα το 30% των Κύπριων Ελλήνων να γίνουν πρόσφυγες στην ίδια τους την Πατρίδα. Σε όλη την πορεία τους, οι Τούρκοι εκτελούσαν ομαδικά τους αιχμαλώτους άνδρες της Εθνικής Φρουράς, άφηναν τους τραυματίες στον δρόμο και με εξαιρετικό σαδισμό, τους συνέθλιβαν με τις ερπύστριες των αρμάτων μάχης[79]. Διέπρατταν συστηματικά ομαδικές εν ψυχρώ εκτελέσεις, βιασμούς γυναικών, ανεξαρτήτως ηλικίας και κακοποιήσεις παιδιών και γερόντων[80]. Αν και υπήρξε ανταλλαγή αιχμαλώτων μεταξύ Κυπρίων Ελλήνων και Τουρκίας, εντούτοις, 83 Ελλαδίτες και 1.536 Κύπριοι Έλληνες παρέμειναν και παραμένουν αιχμάλωτοι της Τουρκίας, μέχρι και σήμερα. Επισημώς, βέβαια, θεωρούνται αγνοούμενοι, δηλαδή ότι αγνοείται η τύχη τους.

Κλείνοντας, θα ήθελα να τονίσω ότι κανείς ξένος δεν απεδείχθη αληθινός σύμμαχός μας σε αυτήν την περίπτωση, όπως και ποτέ άλλοτε. Όλοι ήταν εναντίον μας. Πρώτοι από όλους, οι Τούρκοι, που εισέβαλαν, λεηλάτησαν και διενέργησαν γενοκτονία στην Κύπρο μας, την οποία, ακόμη, κατέχουν κατά παράβαση του διεθνούς δικαίου. Ακολουθούν οι Άγγλοι και οι Αμερικάνοι, που σχεδίασαν αυτήν την εισβολή και την επεκρότησαν. Τα μουσουλμανικά Κράτη, όπως η Λιβύη, αλλά και η Σοβιετική Ένωση, που συμμάχησαν με τους Τούρκους. Επίσης, μεγάλη ευθύνη μαζί με αυτούς φέρει και το Ισραήλ, το οποίο έγινε η αιτία να έλθει στην εξουσία ο καταστροφικός για Ελλάδα και Κύπρο, Δημήτριος Ιωαννίδης.

Μέχρι και σήμερα, όσοι πολιτικοί ανέβηκαν στην εξουσία σε Ελλάδα και Κύπρο, κανένας δεν εργάστηκε προς το συμφέρον του Ελληνισμού, σε αυτό το θέμα.

Χρέος όλων μας είναι να τιμούμε ΑΝΕΞΑΙΡΕΤΩΣ, όλους αυτούς που αγωνίστηκαν για την Κύπρο μας. Καθήκον μας είναι να δοξάζουμε αυτούς που έχυσαν το αίμα τους γι' αυτή. Και βέβαια στόχος μας, βαθιά γραμμένος μέσα στην καρδιά μας, πρέπει να είναι και θα είναι η Απελευθέρωση και η Ένωση της Κύπρου μας με την Μητέρα Ελλάδα!

Πηγές

Ανδρουτσόπουλου Αδαμαντίου, Η μαρτυρία ενός Πρωθυπουργού, Αθήναι 1993.

Αραπάκη Πέτρου, Το τέλος της σιωπής, Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 2000.

Αργυροπούλου Νικολάου, οι Ένοχοι, Εκδόσεις περιοδικού «Ενδοχώρα».

Αργυρού Φανούλας - «Η πρώτη τουρκική εισβολή έγινε με τη υποστήριξη των Σοβιετικών, όχι των Αμερικανών» | <https://simerini.sigmalive.com/>

Αργυρού Φανούλας - «Και ο Μακάριος συμφωνούσε με το «Η Κύπρος κείται μακράν»». - Εφημερίδα Η Σημερινή της Κυριακής | <https://simerini.sigmalive.com>

Αργυρού Φανούλας - Βαθιές οι μαρτυρίες της συνωμοσίας της Βρετανίας - Εφημερίδα Σημερινή | <https://simerini.sigmalive.com/>

Αργυρού Φανούλας - Τα γεγονότα του μαύρου καλοκαιριού του 74' μέσα από βρετανικά και αμερικανικά έγγραφα - Εφημερίδα Η Σημερινή της Κυριακής | <https://simerini.sigmalive.com/>

Αργυρού Φανούλας, Top Secret, η Βρετανική κηδεμόνευση του Κυπριακού... Πως φθάσαμε στο σχέδιο «Ανάν»..., Εκδόσεις Γερμανός, Θεσσαλονίκη 2004.

Αργυρού Φανούλας, Από την Ένωση στην Κατοχή, Λευκωσία 1995.

Βασιλεύς Κωνσταντίνος, Χωρίς τίτλο, τόμος Β', Εκδόσεις Το Βήμα, 2015.

Βασιλεύς Κωνσταντίνος, Χωρίς τίτλο, τόμος Γ', Εκδόσεις Το Βήμα, 2015.

Γαρουφαλιά Πέτρου, Ελλάς και Κύπρος. Τραγικά σφάλματα, ευκαιρίες που χάθηκαν, 19 Φεβρουαρίου 1964-15 Ιουλίου 1965, Εκδόσεις Μπεργάδη, Αθήνα 1982.

Γρηγοριάδη Σόλωνος, Ιστορία της Δικτατορίας, τόμος τρίτος, Εκδόσεις Καπόπουλος, Αθήναι 1975.

Δημητριάδη Κωνσταντίνου, Κύπρος 1974, η μεγάλη προδοσία, Εκδόσεις Πελασγός, Αθήνα 2017, Δ' έκδοση πλήρης (Α' έκδοση: 2011, Β' έκδοση: 2012, Γ' έκδοση: 2015 (εμπλουτισμένη), Ειδική Έκδοση: 2016 (εφ. «Δημοκρατία»))

Δράμπελα Αλεξάνδρου, Το Ελληνικόν Αστυνομικόν πρόβλημα, Αθήνα, Νοέμβριος 1977.

Εισβολή στην Κύπρο: Η ΕΥΠ αποχαράκτηρισε απόρρητα έγγραφα της ΚΥΠ για τον Ιούλιο του 1974 - Πρώτο Θέμα | <https://www.protothema.gr/>

Ηλιόπουλου Ηλία, Στρατάρχης Αλέξανδρος Παπάγος, Στρατιωτική Ιστορία, Στρατηγική και Πολιτική, Εκδόσεις Πελασγός, Αθήνα 2015.

Κοντογιαννίδη Τάσου Κ., Τα γεγονότα που οδήγησαν στην ίδρυση της Ε.Ο.Κ.Α. | <https://www.pontosnews.gr/>

Λεονταρίτη Γεωργίου Α., Ιουλιανά 1965, τα άγνωστα παρασκήνια, Εκδόσεις Καστανιώτης, Αθήνα, Ιούνιος 2019.

Λεονταρίτη Γεωργίου Α., Επιχείρηση: Ανατροπή Παπάγου, ο Στρατάρχης, στόχος των Άγγλων, το άγνωστο παρασκήνιο της πιο συγκλονιστικής μεταπολεμικής περιόδου, Εκδόσεις Μέτρον, 2008.

Λεωνίδου Φ. Λεωνίδου, Μακαρίου απομυθοποίηση, ιδιωτική έκδοση, Λονδίνο 2023, 3η έκδοση (1η έκδοση: 2021, 2η έκδοση: 2021)

Μπονάνου Γρηγορίου, Η Αλήθεια, ιδιωτική έκδοσις, Αθήναι 1987.

Μαρκεζίνη Σπύρου, Αναμνήσεις 1972 - 1974, ιδιωτική έκδοσις.

Μαρκεζίνη Σπύρου, Σύγχρονη Πολιτική ιστορία της Ελλάδος, τόμος Γ', Εκδόσεις Πάπυρος, 1994

Μπουλούκου Άρη Γ., ΥΠΟΘΕΣΗ ΑΣΠΙΔΑ, Εκδόσεις Ελληνική Άνοδος, Δεκέμβριος 2010.

Δρ. Νταλαμάνγκα Αντωνίου Θεμιστοκλέους, Αλησμόνητες Πατρίδες του Ελληνισμού (Πατρίδες της Καρδιάς μας), Εκδόσεις Πελασγός, Αθήνα 2019.

Παπαγεωργίου Σπύρου, Επιχείρηση Κοφίνου, Πως διώχτηκε από την Κύπρο η

Ελληνική Μεραρχία, Εκδόσεις Κ. Επιφανίου, Β' έκδοση.

Παπαγεωργίου Σπύρου, Καραμανλής και Κυπριακόν, ντοκουμέντο, Εκδόσεις Νέα Θέσις, Αθήνα 1988, Β' έκδοσις.

Παπάγου Λεωνίδα, Σημειώσεις 1965 - 1977, Εκδόσεις Ίδρυμα Γουλανδρή - Χορν. Παπαχελά Αλέξη, Ο βιασμός της Ελληνικής Δημοκρατίας, Ο αμερικανικός παράγων, 1947-1967, Εκδόσεις Εστία, Ιούλιος 2001, δέκατη έκτη έκδοση (Πρώτη Έκδοση: Ιούνιος 1997, Δέκατη Έκδοση: Μάιος 1998, Δέκατη Πέμπτη Έκδοση, Οκτώβριος 2000)

Πασσά Ιωάννου, Το έγκλημα της επιστήμης, Εκδόσεις Εγκυκλοπαιδείας «Ηλίου».

Το Πολυτεχνείο, η χούντα και ο Κίσινγκερ - Το Βήμα | <https://www.tovima.gr/>

Χαραλαμπίδου Χαραλάμπους, Περιμένοντας τον «Αττίλα», Αθήνα 1992.

Χατζηδάκη Μάνου Ν., Ανοίγουμε το φάκελο της Κύπρου 1950 - 1974, τόμος Β', πως φτάσαμε στον Αττίλα, 1968 - 1974, Η τελευταία ευκαιρία και η προδοσία, Εκδόσεις Πελασγός, Αθήνα 2017.

Χατζηδάκη Μάνου Ν., Ανοίγουμε το φάκελο της Κύπρου 1950 - 1974, τόμος Β', πως φτάσαμε στον Αττίλα, 1968 - 1974, Η τελευταία ευκαιρία και η προδοσία, Εκδόσεις Πελασγός, Αθήνα 2017.

Χατζηδάκη Μάνου Ν., Ανοίγουμε τον Φάκελλο της Κύπρου, η Ελλάδα & το Κυπριακό Ζήτημα, 1950 - 1975, Εκδόσεις Πελασγός, Αθήνα 2024.

Χατζηδάκη Μάνου Ν., Τα «ΟΧΙ» του Γεωργίου Παπαδόπουλου, Ξενοκίνητη δικτατορία ή εθνικό καθεστώς;, Εκδόσεις Πελασγός, Αθήνα Ιούλιος 2018.

[1] Βλ. Ηλιόπουλου Ηλία, Στρατάρχης Αλέξανδρος Παπάγος, Στρατιωτική Ιστορία, Στρατηγική και Πολιτική, Εκδόσεις Πελασγός, Αθήνα 2015.

[2] Αργυρού Φανούλας, Από την Ένωση στην Κατοχή, Λευκωσία 1995. βλ.

Ηλιόπουλου Ηλία, Στρατάρχης Αλέξανδρος Παπάγος, Στρατιωτική Ιστορία, Στρατηγική και Πολιτική, Εκδόσεις Πελασγός, Αθήνα 2015.

[3] Ο Σπύρος Παπαγεωργίου γράφει: «Οι Αμερικανοί και οι Άγγλοι έκριναν ότι ο Στρατάρχης Παπάγος εχειρίζετο σκληρώς και αδιαλλάκτως το Κυπριακόν και ότι η εν γένει πολιτική του προεκάλει προβλήματα εις τας ενδοσυμμαχικές σχέσεις. Δια τον λόγον αυτόν και παρηκολούθουν - μετά συνωμοτικού ενδιαφέροντος, θα ηδύνατο να είπη κανείς - την εξέλιξιν της φθινούσης υγείας του κατά το 1955. Αι διπλωματικά και μυστικά υπηρεσίαι των απέστελλον εξ Αθηνών συχνάς απορρήτους εκθέσεις προδικάζουσai μάλιστα το μοιραίον. Πέραν δε τούτου, εκινούντο δραστηρίως δια να ετοιμάσουν κατάλληλον διαδοχήν, η οποία θα τους εξυπηρετεί». Η απόφαση του Βασιλέως Παύλου να «διορίσει» πρωθυπουργό τον Καραμανλή «ωφείλετο εις νυκτερινήν συνάντησίν του μετά του Αμερικανού πρέσβεως Κάννον και του Άλμερ». (Πηγή: Παπαγεωργίου Σπύρου, Καραμανλής και Κυπριακόν, ντοκουμέντο, Εκδόσεις Νέα Θέσις, Αθήνα 1988, Β' έκδοσις, σελ. 31, 33, 51). Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνει και ο δημοσιογράφος και συγγραφέας Αλέξης Παπαχελάς. (Πηγή: Παπαχελά Αλέξη, Ο βιασμός της Ελληνικής Δημοκρατίας, Ο αμερικανικός παράγων, 1947-1967, Εκδόσεις Εστία, Ιούλιος 2001, δέκατη έκτη έκδοση (Πρώτη Έκδοση: Ιούνιος 1997, Δέκατη Έκδοση: Μάιος 1998, Δέκατη Πέμπτη Έκδοση, Οκτώβριος 2000), σελ. 49, 52)

[4] Εφημερίδα «Έθνος», 15/3/1959

[5] βλ. Γαρουφαλιά Πέτρου, Ελλάς και Κύπρος. Τραγικά σφάλματα, ευκαιρίες που

χάθηκαν, 19 Φεβρουαρίου 1964-15 Ιουλίου 1965, Εκδόσεις Μπεργάδη, Αθήνα 1982.

[6] Σχετικά με τα Ιουλιανά βλ. Λεονταρίτη Γεωργίου, Ιουλιανά 1965, τα άγνωστα παρασκήνια, Εκδόσεις Καστανιώτης, Αθήνα, Ιούνιος 2019.

[7] Για τον Α.Σ.Π.Ι.Δ.Α και την συμμετοχή του Ανδρέα Παπανδρέου σε αυτή βλ. Μπουλούκου Άρη Γ., ΥΠΟΘΕΣΗ ΑΣΠΙΔΑ, Εκδόσεις Ελληνική Άνοδος, Δεκέμβριος 2010.

[8] Μαρτυρία του προς την γράφουσα.

[9] Μπουλούκου Άρη Γ., ΥΠΟΘΕΣΗ ΑΣΠΙΔΑ, Εκδόσεις Ελληνική Άνοδος, Δεκέμβριος 2010, σελ. 264.

[10] Χαρακτηριστικό είναι ότι ο Κανελλόπουλος ανέτρεψε δύο φορές (το 1966 και το 1967) Ελληνικές Κυβερνήσεις, ματαιώνοντας έτσι, άθελά του, υπογραφές συμφωνιών, που εξασφάλιζαν την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα. Βλ.

Χατζηδάκη Μάνου Ν., Ανοίγουμε το φάκελο της Κύπρου 1950 – 1974, τόμος Β΄, πως φτάσαμε στον Αττίλα, 1968 – 1974, Η τελευταία ευκαιρία και η προδοσία, Εκδόσεις Πελασγός, Αθήνα 2017, σελ. 142 – 144.

[11] Για την συνάντηση του τότε Βασιλέως των Ελλήνων Κωνσταντίνου με τον Πρόεδρο των Η.Π.Α. Λίντον Τζόνσον βλ. Παπάγου Λεωνίδα, Σημειώσεις 1965 – 1977, Εκδόσεις Ίδρυμα Γουλανδρή – Χορν, σελ 19 – 24 καθώς και Παπαχελά Αλέξη, Ο βιασμός της Ελληνικής Δημοκρατίας, Ο αμερικανικός παράγων, 1947-1967, Εκδόσεις Εστία, Ιούλιος 2001, δέκατη έκτη έκδοση (Πρώτη Έκδοση: Ιούνιος 1997, Δέκατη Έκδοση: Μάιος 1998, Δέκατη Πέμπτη Έκδοση, Οκτώβριος 2000), σελ 386 – 387.

[12] Στις 21 Οκτωβρίου 1967, είχε προηγηθεί συνάντηση του τότε Υπουργού Εθνικής Αμύνης της Ελλάδος, στρατηγού Γρηγορίου Σπαντιδάκη στην Λευκωσία, εν αγνοία της υπόλοιπης Κυβερνήσεως. (Πηγή: Παπαγεωργίου Σπύρου, Επιχείρηση Κοφίνου, Πως διώχτηκε από την Κύπρο η Ελληνική Μεραρχία, Εκδόσεις Κ.

Επιφανίου, Β΄ έκδοση, σελ. 75.) Στις 30 Οκτωβρίου 1967, απεστάλη ο υπασπιστής του Βασιλέως, Μιχαήλ Αρναούτης στον Καραμανλή, ο οποίος ενετάχθη στην συνωμοσία. (Πηγή: Λεωνίδου Φ. Λεωνίδου, Γεώργιος Γρίβας Διγενής, Βιογραφία, τόμος τρίτος (1959 – 1971), Λευκωσία 1995, σελ. 413.)

[13] Παπαγεωργίου Σπύρου, Επιχείρηση Κοφίνου, Πως διώχτηκε από την Κύπρο η Ελληνική Μεραρχία, Εκδόσεις Κ. Επιφανίου, Β΄ έκδοση, σελ. 75.

[14] ο. π., σελ. 20 – 21, 51.

[15] Αργυρού Φανούλας, Top Secret, η Βρετανική κηδεμόνευση του Κυπριακού... Πως φθάσαμε στο σχέδιο «Ανάν»..., Εκδόσεις Γερμανός, Θεσσαλονίκη 2004, σελ. 128.

[16] Χατζηδάκη Μάνου Ν, Ανοίγουμε το φάκελο της Κύπρου 1950 – 1974, τόμος Α΄, πως χάθηκε η Ένωση 1950 – 1967, Οι μεγάλες ευκαιρίες και τα τραγικά λάθη, Εκδόσεις Πελασγός, Αθήνα 2017, σελ. 206 – 207.

[17] Μαρκεζίνη Σπύρου, Σύγχρονη Πολιτική ιστορία της Ελλάδος, τόμος Γ΄, Εκδόσεις Πάπυρος, 1994, σελ. 154.

[18] ο. π.

[19] Χατζηδάκη Μάνου Ν, Ανοίγουμε το φάκελο της Κύπρου 1950 – 1974, τόμος Α΄, πως χάθηκε η Ένωση 1950 – 1967, Οι μεγάλες ευκαιρίες και τα τραγικά λάθη, Εκδόσεις Πελασγός, Αθήνα 2017, σελ. 214.

[20] ο. π., σελ. 215.

[21] ο. π., σελ. 216.

[22] ο. π., σελ. 223.

[23] Παπαχελά Αλέξη, Ο βιασμός της Ελληνικής Δημοκρατίας, Ο αμερικανικός παράγων, 1947-1967, Εκδόσεις Εστία, Ιούλιος 2001, δέκατη έκτη έκδοση (Πρώτη Έκδοση: Ιούνιος 1997, Δέκατη Έκδοση: Μάιος 1998, Δέκατη Πέμπτη Έκδοση, Οκτώβριος 2000), σελ. 403.

[24] Βασιλεύς Κωνσταντίνος, Χωρίς τίτλο, τόμος Β΄, Εκδόσεις Το Βήμα, 2015, σελ. 289 – 293.

[25] Χατζηδάκη Μάνου Ν, Ανοίγουμε το φάκελο της Κύπρου 1950 – 1974, τόμος Α΄, πως χάθηκε η Ένωση 1950 – 1967, Οι μεγάλες ευκαιρίες και τα τραγικά λάθη, Εκδόσεις Πελασγός, Αθήνα 2017, σελ. 236.

[26] ο. π.

[27] ο. π.

[28] Χατζηδάκη Μάνου Ν., Ανοίγουμε τον Φάκελλο της Κύπρου, η Ελλάδα & το Κυπριακό Ζήτημα, 1950 – 1975, Εκδόσεις Πελασγός, Αθήνα 2024, σελ. 185.

[29] Χαραλαμπίδου Χαραλάμπους, Περιμένοντας τον «Αττίλα», Αθήνα 1992, σελ. 175-176.

[30] Γρηγοριάδη Σόλωνος, Ιστορία της Δικτατορίας, τόμος τρίτος, Εκδόσεις Καπόπουλος, Αθήναι 1975, σελ. 322.

[31] ο. π.

[32] Χατζηδάκη Μάνου Ν., Ανοίγουμε το φάκελο της Κύπρου 1950 – 1974, τόμος Β΄, πως φτάσαμε στον Αττίλα, 1968 – 1974, Η τελευταία ευκαιρία και η προδοσία, Εκδόσεις Πελασγός, Αθήνα 2017, σελ. 164.

[33] ο. π., σελ. 165.

[34] Αργυρού Φανούλας, Top Secret, η Βρετανική κηδεμόνευση του Κυπριακού... Πως φθάσαμε στο σχέδιο «Ανάν»..., Εκδόσεις Γερμανός, Θεσσαλονίκη 2004, σελ. 162.

[35] Μαρκεζίνη Σπύρου, Αναμνήσεις 1972 – 1974, ιδιωτική έκδοσις, σελ. 25.

[36] Μαρτυρία Γεωργίου Γεωργαλά στον συγγραφέα Μάνο Ν. Χατζηδάκη. Βλ. Χατζηδάκη Μάνου Ν., Ανοίγουμε το φάκελο της Κύπρου 1950 – 1974, τόμος Β΄, πως φτάσαμε στον Αττίλα, 1968 – 1974, Η τελευταία ευκαιρία και η προδοσία, Εκδόσεις Πελασγός, Αθήνα 2017, σελ. 97.)

[37] Πασσά Ιωάννου, Το έγκλημα της επιστήμης, Εκδόσεις Εγκυκλοπαιδείας «Ηλίου», σελ. 262 – 263. βλ. και Δράμπελα Αλεξάνδρου, Το Ελληνικόν Αστυνομικόν πρόβλημα, Αθήνα, Νοέμβριος 1977, σελ. 469.

[38] Πασσά Ιωάννου, Το έγκλημα της επιστήμης, Εκδόσεις Εγκυκλοπαιδείας «Ηλίου», σελ. 262 – 263.

[39] Μαρκεζίνη Σπύρου, Σύγχρονη Πολιτική ιστορία της Ελλάδος, τόμος Γ΄, Εκδόσεις Πάπυρος, 1994, σελ. 211. Μαρκεζίνη Σπύρου, Αναμνήσεις 1972 – 1974, ιδιωτική έκδοσις, σελ. 25.

[40] ο. π., σελ. 210.

[41] Επιστολή Αντωνίου Κοραντή προς την εφημερίδα «Το Βήμα», 02/07/2011. (Πηγή: Το Πολυτεχνείο, η χούντα και ο Κίσινγκερ – Το Βήμα | <https://www.tovima.gr/>)

[42] Χατζηδάκη Μάνου Ν., Τα «ΟΧΙ» του Γεωργίου Παπαδόπουλου, Ξενοκίνητη δικτατορία ή εθνικό καθεστώς;, Εκδόσεις Πελασγός, Αθήνα Ιούλιος 2018, σελ. 170 – 172. Δράμπελα Αλεξάνδρου, Το Ελληνικόν Αστυνομικόν πρόβλημα, Αθήνα, Νοέμβριος 1977, σελ. 469. Βλ. και Πασσά Ιωάννου, Το έγκλημα της επιστήμης,

Εκδόσεις Εγκυκλοπαιδείας «Ηλίου», σελ. 263.

[43] Ο τότε έμπιστος του Ιωαννίδη, Παρασκευάς Μπόλαρης είχε δηλώσει σε συνέντευξή του στις 8/2/2013: «Στην ουσία χρησιμοποιήθηκε ο Ιωαννίδης μέσω του Αλαζράκη, που ήταν σύνδεσμος της Mossad!». βλ. <https://www.newsbeast.gr/>

[44] Αργυρού Φανούλα, Top Secret, η κηδεμόνευση του Κυπριακού... Πως φθάσαμε στο σχέδιο «Ανάν»..., Εκδόσεις Γερμανός, Θεσσαλονίκη 2004, σελ. 188 - 189.

[45] Βλ. Χατζηδάκη Μάνου Ν., Ανοίγουμε το φάκελο της Κύπρου 1950 - 1974, τόμος Β', πως φτάσαμε στον Αττίλα, 1968 - 1974, Η τελευταία ευκαιρία και η προδοσία, Εκδόσεις Πελασγός, Αθήνα 2017, σελ. 178 - 179. Την πληροφορία αυτή την δημοσίευσε η έγκυρη βρετανική εφημερίδα Daily Telegraph στις 13 Ιουνίου 1978 και οι Times του Λονδίνου στις 4 Δεκεμβρίου 1984, χωρίς ποτέ να διαψευσθούν.

[46] Καθεστώς της 25ης Νοεμβρίου: Το καθεστώς στην Ελλάδα, που επεβλήθη, μετά την ανατροπή του Προέδρου Γεωργίου Παπαδόπουλου από τον ταξίαρχο Δημήτριο Ιωαννίδη. Δεν αποτελεί συνέχεια του καθεστώτος της 21ης Απριλίου, με την πρόφαση ότι ο Ιωαννίδης υπήρξε τέκνο του. Όλοι οι πρωτεργάτες της 21ης Απριλίου κάνουν τον διαχωρισμό (βλπ. Παττακού Στυλιανού, Ημέραι και Έργα, Μακαρέζου Νικολάου, Η οικονομία της Ελλάδος κ.λπ.) αλλά και οι ίδιοι οι πρωταίτιοι της 25ης Νοεμβρίου, την διαχωρίζουν από την 21η Απριλίου (βλπ. Ανδρουτσοπούλου Αδαμαντίου, Η μαρτυρία ενός Πρωθυπουργού, Μπονάνου Γρηγορίου, Η Αλήθεια, Αραπάκη Πέτρου, Το τέλος της σιωπής κ.λπ.) Το καθεστώς της 25ης Νοεμβρίου αποτελεί άρνηση της 21ης Απριλίου, της οποίας εκθεμελίωσε το έργο σε όλους τους τομείς και εδίωκε τα στελέχη της. Αλλιώς, θα έπρεπε και η δικτατορία του Παγκάλου το 1925 να θεωρείται συνέχεια του κινήματος του 1922, επειδή υπήρξε τέκνο του!

[47] Βλ. Χατζηδάκη Μάνου Ν., Ανοίγουμε το φάκελο της Κύπρου 1950 - 1974, τόμος Β', πως φτάσαμε στον Αττίλα, 1968 - 1974, Η τελευταία ευκαιρία και η προδοσία, Εκδόσεις Πελασγός, Αθήνα 2017, σελ. 178 - 179.

[48] Ο Μακάριος, πριν αποστείλει την επιστολή αυτή στον Γκιζίκη, είχε δείξει αντίγραφά της στον πρώην Βασιλέα των Ελλήνων Κωνσταντίνο και στον Κωνσταντίνο Καραμανλή. (Πηγή: Βασιλεύς Κωνσταντίνος, Χωρίς τίτλο, τόμος Γ', Εκδόσεις Το Βήμα, 2015, σελ. 125 - 127)

[49] Αξίζει να σημειωθεί ότι στις 1 Ιουλίου 1974, ο Μακάριος είχε φροντίσει να μειώσει την στρατιωτική θητεία από 24 σε 14 μήνες, αποδιοργανώνοντας πλήρως την Εθνική Φρουρά, καθώς θα απολύονταν όλοι όσοι είχαν συμπληρώσει 14 μήνες και θα αλλοιωνόταν η σύνθεση των Μονάδων της Εθνικής Φρουράς, οι οποίες θα αποδεκατίζονταν και θα αποδιοργανώνονταν, λόγω ελλείψεως ικανών οπλιτών για την επάνδρωση όλων των προβλεπόμενων θέσεων από τον Πίνακα Οργάνωσης και Υλικού σε κάθε στρατιωτική μονάδα, ιδίως εν καιρώ πολέμου. (Πηγή:

Αργυροπούλου Νικολάου, οι Ένοχοι, Εκδόσεις περιοδικού «Ενδοχώρα», σελ. 111 - 112) Αυτά συνέβαιναν ενώ η Κ.Υ.Π. της Κύπρου είχε πληροφορίες ότι οι Τούρκοι ετοιμάζονταν για εισβολή από τον Απρίλιο του 1974! (ο. π., σελ. 110 - 111)

[50] Ο Μπονάνος γράφει σχετικώς: «Ο Γκιζίκης απλώς ήκουε. Παρέμενε άφωνος, δεν ελάμβανε ποτέ θέσιν και ουσιαστικώς, ήτο ως να μην υπήρχε... Ο Ιωαννίδης ήθελε τον Γκιζίκη. Ήσαν συνδεδεμένοι, ο Γκιζίκης υιοθετούσε όσα αυτός ήθελε και περιοριζέτο εις το να ασκή τύποις τα καθήκοντα του Αρχηγού του Κράτους».

(Πηγή: Μπονάνου Γρηγορίου, Η Αλήθεια, ιδιωτική έκδοσις, Αθήναι 1987, σελ. 164)

[51] Ο Δημήτριος Ιωαννίδης, αν και πραγματικός αρχηγός του καθεστώτος, δεν

ανέλαβε καμία κυβερνητική θέση αλλά κυβερνούσε από το παρασκήνιο, κινώντας αθέατος Πρόεδρο, Πρωθυπουργό και Ηγεσία των Ενόπλων Δυνάμεων.

[52] Ο Ιωαννίδης και ο Μπονάνος είχαν φροντίσει να αντικαταστήσουν τον Α/ΓΕΕΦ αντιστράτηγο Γεώργιο Ντενίση με τον Ταξίαρχο Μιχαήλ Γεωργίτση, ο οποίος εστερείτο παντελώς σθένους και ηγετικής προσωπικότητας. Στην εκδήλωση του πραξικοπήματος υποσκελίστηκε από τον Δ.Δ.Κ.Κ. Συνταγματάρχη Κομπόκη. Όταν εξεδηλώθη η τουρκική εισβολή, ο Γεωργίτσης δεν ανέπτυξε καμία πρωτοβουλία και ζητούσε απεγνωσμένα οδηγίες από το Αρχηγείο των Ενόπλων Δυνάμεων της Ελλάδος! (Πηγή: Χατζηδάκη Μάνου Ν., Ανοίγουμε το φάκελο της Κύπρου 1950 - 1974, τόμος Β', πώς φτάσαμε στον Αττίλα, 1968 - 1974, Η τελευταία ευκαιρία και η προδοσία, Εκδόσεις Πελασγός, Αθήνα 2017, σελ. 190 - 191. και Μπονάνου Γρηγορίου, Η Αλήθεια, ιδιωτική έκδοση, Αθήνα 1987, σελ. 247) Ο Μπονάνος γράφει: «...ο Αρχηγός της Εθνικής Φρουράς, είχε απωλέσει τον ελέγχον της καταστάσεως και του εαυτού του». (ο. π., σελ. 273).

[53] Λεωνίδου Φ. Λεωνίδου, Μακαρίου απομυθοποίηση, ιδιωτική έκδοση, Λονδίνο 2023, 3η έκδοση (1η έκδοση: 2021, 2η έκδοση: 2021), σελ. 384 - 388.

[54] ο. π., σελ. 389 - 391.

[55] ο. π., σελ. 394 - 400.

[56] ο. π., σελ. 411 - 418.

[57] Η ιστορική ερευνήτρια Φανούλα Αργυρού γράφει σχετικά: «Το αεροπλανοφόρο του Βρετανικού Βασιλικού Ναυτικού HMS HERMES, το οποίο στα ανοικτά της Κερύνειας μετέφερε βρετανούς υπηκόους, μετά την πρώτη τουρκική εισβολή, είχε προειδοποιηθεί για επιχειρήσεις ανοικτά της Κύπρου, στις 22:15 της 16ης Ιουλίου 1974! Προτού ακόμα φθάσουν στο Λονδίνο ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος και ο σφαγέας Ετσεβίτ... Η Χούντα ισχυριζόταν ότι υπήρξε συμπαιγνία μεταξύ Λονδίνου και Άγκυρας. Η συμπαιγνία αυτή τεκμηριώθηκε πλήρως από τα ήδη αποδεσμευθέντα βρετανικά έγγραφα, στο Βρετανικό Εθνικό Αρχείο, με επισφράγισμα την επιβεβαίωση/ ομολογία τού τότε Υπ. Εξωτερικών και Κοινοπολιτείας, James Callaghan, στη Μεικτή Κοινοβουλευτική Επιτροπή αρχές του 1976, ότι όντως συμφώνησαν στην τουρκική εισβολή για αλλαγή του στάτους κβο, εφόσον το Σύνταγμα του 1960 είχε καταρρεύσει... Επομένως, όταν η χούντα ισχυριζόταν στις 20 Ιουλίου 1974 ότι υπήρξε συμπαιγνία μεταξύ Λονδίνου και Άγκυρας είχε δίκαιο, δίχως βέβαια να ελαφρύνει αυτό τη δική της θέση στα γεγονότα... Βρετανικά πλοία είχαν σχηματίσει τότε κλοιό περίξ της Κύπρου, όχι για να σταματήσουν την τουρκική εισβολή, αλλά τουναντίον για να εμποδίσουν οποιαδήποτε ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ εις βοήθεια της Κύπρου, για να αφεθεί τότε η Τουρκία να εκτελέσει το κακούργημά της. Όπως είχαν υποσχεθεί στον Τούρκο πρωθυπουργό Μπ. Ετσεβίτ στις 17 Ιουλίου 1974 στο 10 Downing Street. Όταν του υποσχέθηκαν να εμποδίσουν ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ προς Κύπρο και ο ίδιος να μην ενοχλήσει τις βρετανικές βάσεις, υπολόγιζαν σε 48 ώρες θα κατόρθωνε τον στόχο του...» (Πηγή: Αργυρού Φανούλας - Βαθιές οι μαρτυρίες της συνωμοσίας της Βρετανίας - Εφημερίδα Σημερινή | <https://simerini.sigmalive.com/>)

[58] Αργυρού Φανούλας - «Η πρώτη τουρκική εισβολή έγινε με τη υποστήριξη των Σοβιετικών, όχι των Αμερικανών» | <https://simerini.sigmalive.com/>

[59] Εισβολή στην Κύπρο: Η ΕΥΠ αποχαράκτηρισε απόρρητα έγγραφα της ΚΥΠ για τον Ιούλιο του 1974 - Πρώτο Θέμα | <https://www.protothema.gr/>

[60] Αργυρού Φανούλας - Τα γεγονότα του μαύρου καλοκαιριού του 74' μέσα από

βρετανικά και αμερικανικά έγγραφα – Εφημερίδα Η Σημερινή της Κυριακής | <https://simerini.sigmalive.com/>

[61] Ο Πέτρος Αραπάκης (Καλλιθέα Αττικής 1923 – 2007) σπούδασε στην Σχολή Ναυτικών Δοκίμων, από την οποία απεφοίτησε ως Σημαιοφόρος το 1944.

Υπηρέτησε σε διάφορα πλοία, φτάνοντας στον βαθμό του Αντιναυάρχου τον Ιούλιο του 1973. Μετά το Κίνημα του Ναυτικού, τοποθετήθηκε ως Αρχηγός ΓΕΝ.

(Βιογραφική Εγκυκλοπαίδεια του Νεώτερου Ελληνισμού 1830 – 2010, Αρχαία Ελληνική Βιογραφία, Α' τόμος, Α – Ι, Εκδόσεις Μέτρον, Αθήνα 2011, σελ. 126.)

[62] Μαρτυρία του Πέτρου Αραπάκη στον Αλέξη Παπαχελά. (Πηγή: Παπαχελά Αλέξη, Ένα σκοτεινό δωμάτιο 1967 – 1974, Εκδόσεις Μεταίχμιο 39η χιλιάδα, σελ. 362.)

[63] Βλ. Παπαχελά Αλέξη, Ένα σκοτεινό δωμάτιο 1967 – 1974, Εκδόσεις Μεταίχμιο 39η χιλιάδα, σελ. 365.

[64] Η τουρκοκυπριακή οργάνωση Turk Mukavemet Teskilati (T.M.T.) (Τουρκική Αντιστασιακή Οργάνωση) ιδρύθηκε, κατ' εντολήν του Γενικού Επιτελείου της Τουρκίας, από τον Διοικητικό Υπάλληλο του Τουρκικού Προξενείου στην Λευκωσία Μουσταφά Κεμάλ Τανρίσεβντι, τον Ταγματάρχη του Τουρκικού στρατού Ισμαήλ Τάνσου και τους ηγέτες των Τουρκοκυπρίων Φαζίλ Κιουτσούκ και Ραούφ Ντενκτάς στις 15 Νοεμβρίου 1957. Ο εξοπλισμός, η διοίκηση, η οργάνωση, η εντατική εκπαίδευση, η χρηματοδότηση και η κάλυψη της οργανώσεως αυτής προήρχετο εξ ολοκλήρου από την Τουρκία. Το 1974, λόγω της ανοχής του Μακαρίου, η T.M.T. διέθετε οκτώ συντάγματα, αποτελούμενα από είκοσι επτά Τάγματα, συνολικής δυνάμεως 13.500 άριστα εξοπλισμένων τουρκοκυπρίων ανδρών, οι οποίοι είχαν μέχρι και φορητά ρουκετοβόλα M-72 LAW αμερικανικής προελεύσεως. (Πηγές: Λεωνίδου Φ. Λεωνίδου, Μακαρίου απομυθοποίηση, ιδιωτική έκδοση, Λονδίνο 2023, 3η έκδοση (1η έκδοση: 2021, 2η έκδοση: 2021), σελ. 111 – 112. και Αργυροπούλου Νικολάου, οι Ένοχοι, Εκδόσεις περιοδικού «Ενδοχώρα», σελ. 374, 376.)

[65] Δημητριάδη Κωνσταντίνου, Κύπρος 1974, η μεγάλη προδοσία, Εκδόσεις Πελασγός, Αθήνα 2017, Δ' έκδοση πλήρης (Α' έκδοση: 2011, Β' έκδοση: 2012, Γ' έκδοση: 2015 (εμπλουτισμένη), Ειδική Έκδοση: 2016 (εφ. «Δημοκρατία»)), σελ. 389. Για τις επαφές του Αραπάκη με τους Αμερικανούς βλ. Αραπάκη Πέτρου, Το τέλος της σιωπής, Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 2000, σελ. 252 – 262. Ο τότε πρωθυπουργός της Ελλάδος Αδαμάντιος Ανδρουτσόπουλος γράφει χαρακτηριστικώς: «Οι Αρχηγοί των Επιτελείων δεν εξετέλεσαν τας διαταγάς της επιθέσεως, αλλά συνεμορφώθησαν προς τας εκκλήσεις των Σίσκο και Τάσκα και ιδίως του δευτέρου, μετά των οποίων ήλθον εις επαφήν διά της CIA». Ανδρουτσόπουλου Αδαμαντίου, Η μαρτυρία ενός Πρωθυπουργού, Αθήναι 1993, σελ. 330.

[66] Δημητριάδη Κωνσταντίνου, Κύπρος 1974, η μεγάλη προδοσία, Εκδόσεις Πελασγός, Αθήνα 2017, Δ' έκδοση πλήρης (Α' έκδοση: 2011, Β' έκδοση: 2012, Γ' έκδοση: 2015 (εμπλουτισμένη), Ειδική Έκδοση: 2016 (εφ. «Δημοκρατία»)), σελ. 146.

[67] ο. π.

[68] ο. π.

[69] ο. π., σελ. 147.

[70] ο. π., σελ. 149.

[71] ο. π., σελ. 148.

[72] ο. π.

[73] Μπονάνου Γρηγορίου, Η Αλήθεια, ιδιωτική έκδοσις, Αθήναι 1987, σελ. 297.

- [74] Σχετικώς με τον ρόλο των Αμερικανών στην επάνοδο του Καραμανλή, ο μουσικοσυνθέτης Μίκης Θεοδωράκης σε Ομιλία στο REX για τη Σπίθα, στις 17 Ιανουαρίου 2011, ανέφερε τα εξής: «Εγώ ο ίδιος ομολογώ ότι συνεργάστηκα για τη λύση Καραμανλή, αναγνωρίζοντας τη δύναμη της εξάρτησής μας από τους Αμερικανούς και προβαίνοντας εν γνώσει μου σε συμβιβασμό. Και επειδή οι υπεύθυνοι αξιωματούχοι των ΗΠΑ, ειδικά μετά το Πολυτεχνείο, έψαχναν και αυτοί τρόπους για να απαλλαγούν από τους στρατιωτικούς και συμφωνούσαν μαζί μου για τη λύση Καραμανλή, με κάλεσαν στην Ουάσιγκτον τον Ιούνιο του 1974 να μεσολαβήσω, προκειμένου να δεχθεί ο Καραμανλής να αναλάβει αυτόν τον ρόλο». (βλ. Αργυρού Φανούλας – «Και ο Μακάριος συμφωνούσε με το «Η Κύπρος κείται μακράν». – Εφημερίδα Η Σημερινή της Κυριακής | <https://simerini.sigmalive.com/>) Είναι χαρακτηριστικό ότι, στις 24 Ιουλίου 1974, ο τότε Στρατιωτικός Ακόλουθος της Πρεσβείας των Η.Π.Α. στην Ελλάδα, Μάρντερ είχε πει στον Μπονάνο: «Πρέπει να είσθε ικανοποιημένος διότι ήτο καιρός να γίνει αυτή η μεταβολή.» (Μπονάνου Γρηγορίου, Η Αλήθεια, ιδιωτική έκδοση, Αθήναι 1987, σελ. 298.)
- [75] Ο Μπονάνος γράφει χαρακτηριστικώς: «Ένα περίεργο δίκτυο επαφών, διασυνδέσεων, συζητήσεων και ανταλλαγής τηλεφωνημάτων, εδώ και στο εξωτερικόν, ελειτουργεί γύρω μου» (ο. π., σελ. 298)
- [76] Δρ. Νταλαμάνγκα Αντωνίου Θεμιστοκλέους, Αλησμόνητες Πατρίδες του Ελληνισμού (Πατρίδες της Καρδιάς μας), Εκδόσεις Πελασγός, Αθήνα 2019, σελ. 313.
- [77] Δημητριάδη Κωνσταντίνου, Κύπρος 1974, η μεγάλη προδοσία, Εκδόσεις Πελασγός, Αθήνα 2017, Δ' έκδοση πλήρης (Α' έκδοση: 2011, Β' έκδοση: 2012, Γ' έκδοση: 2015 (εμπλουτισμένη), Ειδική Έκδοση: 2016 (εφ. «Δημοκρατία»)), σελ. 204.
- [78] ο. π., σελ. 230.
- [79] ο. π., σελ. 208.
- [80] ο. π.

[Πηγή](#)